

Столярчук А.А.
студ. гр. ОА-53
Національний лісотехнічний університет України
Науковий керівник – Ільницька-Гикавчук Г.Я.,
асистент кафедри обліку і аудиту

МЕТОДИ ОБЛІКУ ВИТРАТ І КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Собівартість продукції є одним з найважливіших показників діяльності підприємства, оскільки вона впливає на прибутковість діяльності підприємства. В свою чергу, собівартість – це виражена у грошовому вимірнику величина ресурсів використаних у певних цілях [1]. Калькуляція – це обчислення собівартості одиниці продукції в цілому та в розрізі окремих статей витрат.

Залежно від часу складання і методики розрахунку калькуляції бувають [1]:

- планові – складаються перед початком виробничого процесу на підставі планових норм і планового виходу продукції;
- нормативні – складаються на кожний наступний робочий період, вид або цикл робіт за нормами, скорегованими з врахуванням вимог;
- провізорні – складаються за деякий час до закінчення звітного періоду на підставі фактичних витрат і виходу продукції за минулий час;
- фактичні – складаються після закінчення звітного періоду на підставі облікових даних про фактичні витрати і вихід продукції.

Метод обліку собівартості (вид калькуляції) характеризується сукупністю способів аналітичного обліку витрат на виробництво за калькуляційними об'єктами і прийомів визначення собівартості калькуляційних одиниць [2]. При цьому облік витрат і обчислення собівартості продукції може бути організований на підприємстві різними методами залежно від виду виробництва, його організації і технології, організаційної структури, потреби управління витратами тощо [1].

Існують різні напрями класифікації методів обліку собівартості [1,2]:

1. За об'єктом обліку витрат:
 - позамовний метод;
 - попередільний метод.
2. За повнотою обліку витрат:
 - облік повної собівартості;
 - облік неповної собівартості.
3. За оперативністю обліку і контролем витрат:
 - облік нормативних витрат;
 - облік фактичної собівартості.

Позамовний метод використовується в тих випадках, коли виготовляється складна продукція з тривалим циклом виробництва. При цьому собівартість продукції обчислюється по кожному індивідуальному виробу чи партії виробів, об'єднаних одним замовленням. Об'єктом обліку витрат при цьому є окреме замовлення. Прямі витрати матеріалів та заробітної плати відносять на конкретне замовлення на підставі первинних документів, а накладні витрати розподіляють між замовленнями на підставі бази розподілу (прямих витрат праці, прямих матеріальних витрат тощо) [1]. Особливостями даного методу калькулювання є те, що для відображення витрат застосовується єдиний рахунок 23 „Виробництво”, використовуються аналітичні рахунки за кожним замовленням окремо та витрати визначаються за кожним замовленням, а не за звітний період.

Щодо попередільного методу, то він використовується на виробництвах, для яких характерна наявність послідовних виробничих процесів (переділів) [4]. Виділяють простий однопередільний та багатопередільний способи калькулювання, калькулювання собівартості еквівалентної одиниці продукції.

В свою чергу, простий метод калькулювання може бути застосований підприємствами, що випускають однорідну продукцію та в яких незначні або практично відсутні залишки незавершеного виробництва [4]. Фактична собівартість продукції визначається сумою всіх витрат.

При способі багатопередільного калькулювання собівартість продукції визначається як сума витрат звітного періоду і незавершеного виробництва на початок періоду за мінусом незавершеного виробництва на кінець періоду [1]. При цьому калькулюється спочатку собівартість продукції першого переділу, яка списується на витрати другого переділу, і після цього обчислюється собівартість другого переділу.

У зарубіжній практиці при калькулюванні собівартості продукції за процесами використовують метод розрахунку умовних еквівалентних одиниць готової продукції, тобто кількості продукції, закінченої обробкою.

Система калькулювання повної собівартості („абсорбшен-костинг“) передбачає включення до собівартості об'єкта всіх витрат, які пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції, незалежно від їх поділу на постійні і змінні, прямі і непрямі. При цьому методі собівартість продукції включає прямі виробничі витрати, а також постійні та змінні виробничі накладні витрати [4].

Облік неповної собівартості або „директ-костинг“ передбачає включення у собівартість продукції лише змінних виробничих витрат, а постійні виробничі витрати розглядаються як витрати періоду і списуються на фінансовий результат. Існує два варіанти „директ-костингу“: простий, що базується на калькулюванні лише змінних виробничих витрат; розвинутий (верібл-костинг), який передбачає включення до собівартості всіх змінних витрат (виробничих, адміністративних, збутових та інших операційних) [1,3].

Слід зазначити, що калькулювання повної собівартості використовується для складання зовнішньої фінансової звітності, а змінних витрат – для прийняття поточних управлінських рішень.

Облік нормативних витрат („стандарт-костинг“) полягає в нормуванні всіх витрат, організації обліку з виділенням нормативних витрат і відхилень фактичних від нормативних. Він дає змогу розрахувати попередньо очікувані витрати на виробництво та ціни на продукцію, оперативно впливати на виробничий процес, виявляти відхилення від норм за місцями їх виникнення та відповідальними особами [2]. Існують такі варіанти обліку за нормативними затратами: 1) облік проводять за нормативними затратами, які коригують на величину відхилень від норм; 2) облік за фактичними та нормативними затратами здійснюється паралельно; 3) змішаний спосіб.

Слід зазначити, що кожен метод калькулювання має свої переваги і недоліки та вибирається керівництвом підприємства самостійно.

Література:

1. Атамас П.Й. *Управлінський облік: Навчальний посібник.* – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
2. *Бухгалтерський управлінський облік. Навч. посіб. для студ. спец. 7.050106 “Облік і аудит” / Ф.Ф.Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук.- Житомир: ЖІТІ, 2000.- 448 с.*
3. Білоусова І., Чумаченко М. *Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості // Бухгалтерський облік і аудит.* – 2009. - № 4. - ст.3-10
4. Голов С.Ф. *Управлінський облік: Підручник.* – К.: Лібра, 2003. – 704 с.